

SAMOSPRÁVY V EÚ

FRANCÚZSKO, 1. ČASŤ

Inšpirácie pre Slovensko

Oficiálny názov: République française (Francúzska republika)

Politický systém: semi-prezidentská demokracia

Štátne zriadenie: republika

Rozloha: 674.843 km²; kontinentálne Francúzsko: 551.695 km²

Počet obyvateľov: ca 65.822 tisíc obyvateľov; kontinentálne Francúzsko: 63.136 obyvateľov

Územno-správne členenie: 27 regiónov (z toho 5 zámorských regiónov), 101 departmentov, 341 obvodov, 4051 kantonov, 36.781 obcí (z toho 36.569 obcí v kontinentálnom Francúzsku)

Hlavné mesto: Paris (Paríž)

Najväčšia obec z hľadiska počtu obyvateľov: Paris (ca. 2.193 tisíc obyv.)

Najväčšia obec z hľadiska rozlohy: Maripasoula (18.360 km²) nachádzajúca sa mimo európskeho kontinentu (Francúzska Guayana); v kontinentálnom Francúzsku to je obec Arles (759 km²)

Najmenšia obec z hľadiska počtu obyvateľov: Rochefourchat (1 obyv.); šesť obcí v departemente Meuse (konkrétne Beaumont-en-Verdunois, Bezonvaux, Cu-

mières-le-Mort-Homme, Fleury-devant-Douamont, Haumont-près-Samogneau a Louvemont-Côte-du-Poivre) existujú iba administratívne (ich populácia je teda 0 obyv.), ako pamätníky bitky o Verdun v roku 1916, kedy boli úplne zničené

Najmenšia obec z hľadiska rozlohy: Castelmoron-d'Albret (0,0376 km²)

Výška HDP: 1.950 miliárd eur

Výška HDP pripadajúci na jedného obyvateľa: 30.413 eur

Výška verejných výdavkov: 1.027 miliárd eur

Výška verejných výdavkov pripadajúca na jedného obyvateľa: 16.018 eur

Výška lokálnych verejných výdavkov: 220 miliárd eur (0,7 % zdravotníctvo, 15,7 % sociálne služby, 16,4 % vzdelávanie, 12,3 % starostlivosť o životné prostredie)

Výška kapitálových verejných výdavkov: 62,4 miliárd eur

Výška kapitálových verejných výdavkov pripadajúcich na jedného obyvateľa: 974 eur

Výška lokálnych kapitálových verejných výdavkov: 45,4 miliárd eur

Verejný dlh: 67,4 % HDP

Podiel dlhu lokálnych jednotiek na celkovom verejnom dlhu: 11,2 %

Podiel žien medzi poslancami obecných rád: 35 %

Podiel žien medzi starostami: 14 %

Francúzsko, to nie je iba „európske“ Francúzsko. Naopak, táto krajina dodnes disponuje celým radom zámorských území – ide pri tom o tieto územia:

- zámorské departmenty a regióny:

o Francúzska Guayana

o Guadeloupe

o Martinique

o Mayotte

o Réunion

- zámorské spoločenstvá:

o Francúzska Polynézia

o Saint Pierre et Miquelon

o St. Barthélemy

o St. Martin

o Wallis et Futuna

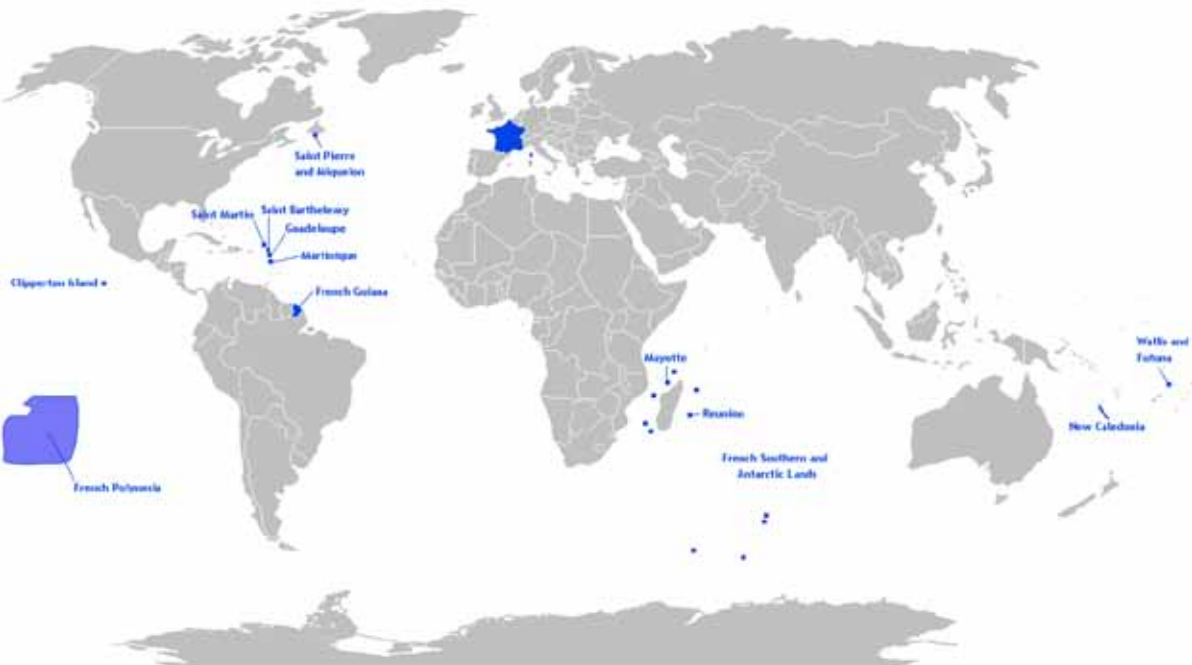
- špeciálne spoločenstvá:

o Nová Kaledónia

- iné zámorské územia:

o Francúzske južné a antarktické teritórium

o Ostrov Clipperton

Tieto územia sa nachádzajú mimo Európy a ako už z uvedenej klasifikácie vyplýva, disponujú nielen odlišným postavením, ale tiež odlišnou úrovňou autonómie. Tu je dôležité poznamenať, že kým zámorské departmen-ty a regióny sa riadia pravidlom priority fran-

cúzskeho kontinentálneho práva, zámorské spoločenstvá a iné zámorské územia sú primárne riadené vlastnými zákonmi a iba vo vymedzených oblastiach má prednosť francúzske kontinentálne právo. Pre všetky, ktoré sú obývané stabilnou populáciou,

je však charakteristické to, že majú svojich zástupcov vo francúzskom parlamente (teda vo Francúzskom národnom zhromaždení i vo Francúzskom senáte). Podľa aktuálnych štatistických údajov žije na týchto územiach viac než 2,5 milióna obyvateľov.

EXTRÉMNA FRAGMENTOVANOSŤ A POKUSY O JEJ PREKONÁVANIE PROSTREDNÍCTVOM MEDZIOBECNEJ SPOLUPRÁCE

Francúzsko je považované za západoeu-rópsku krajinu, ktorá patrí nielen medzi zakladateľské krajiny Európskej únie, ale tiež medzi najvýznamnejších členov takých zoskupení, ako je Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj či G8. Pri spomínaní Európskej únie je potrebné poznamenať, že Francúzsko je najrozľahlejšou a zároveň druhou najľudnatejšou krajinou tohto medzinárodno-politického zoskupenia. Navyše, z politicko-geografického hľadiska disponuje Francúzsko viacerými územnými celkami, ktoré sa nachádzajú mimo európskeho kontinentu – takzvané zámorské územia – a ktoré zvyšujú pestrosť samosprávnych prvkov. V tomto príspevku je však pozornosť venovaná takmer výlučne „európskemu“ Francúzsku, ktoré je pre komparáciu so slovenskými pomermi najvhodnejšie a najprirodzenejšie.

Francúzsko je mimoriadne fragmentovanou krajinou. V európskom kontexte patrí dokonca medzi tie najfragmentovanejšie. Pri priemernej veľkosti obce na úrovni približne 1.700 obyvateľov sa Francúzsko zaraďuje k takým krajinám, ako Cyprus, Česká republika, Slovensko či Ukrajina. Podobne je tomu aj pri uplatnení kritéria rozlohy. Priemerná obec sa totiž rozkladá na území asi 15 km², čo je porovnateľné napríklad s Českou republikou, Lichtenštajnskom, Slovenskom či Švajčiarskom. Pre zaujímavosť je možné spomenúť, že priemerná veľkosť nemeckých obcí je z hľadiska rozlohy dvakrát väčšia a ak sa pri uplatnení tohto hľadiska pozrieme na švédske pomery, rozdiel je až stonásobný [1].

Voči centrálnej vláde vystupujú vo francúzskych podmienkach v pozícii (aspoň čiastočne) samosprávnych orgánov tri druhy jednotiek: obce (*la commune*), departmen-ty (*le département*) a regióny (*la région*) (obrázok 1). Okrem toho však disponujú niektoré spoločenstvá

Obrázok 1: Územno-správne členenie „európskeho“ Francúzska [2]

špecifickými statusmi, ktoré ich odlišujú napríklad od bežných obcí. V tomto článku sa zameriavam najmä na obecnú úroveň.

Zaradenie tejto krajiny do seriálu „Zahraničné inšpirácie pre slovenskú samosprávu“ možno odôvodniť viacerými skutočnosťami. Po prvé, ide o krajinu, ktorej miera fragmentovanosti na lokálnej úrovni pripomína Slovensko. Po druhé, vo Francúzsku sa v poslednom období výrazným spôsobom presadzuje trend odstraňovania nedostatkov vyplývajú-

cich zo spomínanej miery fragmentovanosti prostredníctvom rôznych foriem medzioobecnej spolupráce. A po tretie, Francúzsko je súčasťou rovnakých medzinárodno-politických a ekonomických zoskupení.

Novodobé historické medzníky vo vývoji obecnej samosprávy

Obce, ako najnižšie jednotky verejnej správy boli zavedené prostredníctvom dekrétov zo 14. - 22. decembra 1789 a dekrétov z 15. - 25. marca 1791 [3].

Od daného obdobia bolo postavenie obcí niekoľkokrát zmenené, pričom dôležitými zmenami boli najmä tieto:

- v roku 1800 bol vytvorený prefektuálny systém a legislatívne bola deklarovaná existencia približne 38 tisíc obcí
- 5. apríla 1884 došlo k schváleniu takzvaného Obecného zákona, ktorý stanovil viaceré prvky používané dodnes (napríklad pomery počtu radných k počtu obyvateľov v obciach)
- v roku 1929 bolo predĺžené trvanie mandátu radných i starostov na 6 rokov (dovtedy boli mandáty vykonávané v rámci 4-ročných funkčných období)
- v roku 1971 bol síce schválený zákon o zlučovaní obcí, no tento vďaka silnému lobingu starostov obsahoval inštitúty, ktoré de facto zastavili snahu o výraznú konsolidačnú reformu prostredníctvom zlučovania obcí
- v priebehu rokov 1982 – 1983 bola oslabená moc prefektov nad obcami a to predovšetkým vďaka zrušeniu ich práva na apriórny dohľad nad administratívnymi a finančnými aktivitami obcí (*tutelle administrative et financiere a priori*)
- v roku 1999 bol prijatý zákon, ktorý podstatným spôsobom upravil formovanie kooperačných medziobecných štruktúr [4].

Zákonodarstvo vo vzťahu k obecnej samospráve je vo francúzskych podmienkach dlhodobo ovplyvňované lobingom a vplyvom rôznych záujmových skupín. Na reformné kroky sa v posledných desaťročiach nazeralo takmer vždy z nedôverou a snahou zainteresovaných (predovšetkým komunálnych politikov) bolo zvyčajne zavedenie iba minimálnych úprav a uchovanie existujúceho stavu. Príkladom môže byť spomínaná snaha o zavedenie zákona, ktorý by smeroval k zlučovaniu obcí. Asociácia starostov Francúzska (*Association des Maires de France*), ktorej mnohí členovia vykonávali zároveň mandáty senátorov vo francúzskom senáte, dokázala pôvodný návrh obsahujúci okrem iného to, aby zlučovanie obcí navrhovali prefekti, modifikovať tak, že nakoniec odporúčania na zlučovanie obcí ostali v rukách samotných komunálnych politikov. Aj preto mal v praxi tento zákon iba veľmi malý efekt [5].

Samosprávne jednotky sú podľa francúzskej ústavy z roku 1958 definované ako jednotky, ktoré sa spravujú samo-

statne a slobodne prostredníctvom volených orgánov a v rámci podmienok, ktoré stanovujú zákony. To umožňuje obciam i ďalším samosprávnym jednotkám disponovať rozhodovacími kompetenciami v otázkach, ktoré majú lokálny alebo regionálny charakter [6]. Navyše, administratívna aktivita obcí býva považovaná za manifestáciu kolektívnej vôle, čo v prenesenom zmysle znamená, že formálne právo konať v akejkoľvek záležitosti, ktorá napĺňa potreby spoločnosti, je vlastne všeobecnou kompetenciou [7].

Súčasná štruktúra obcí

Na území Francúzska sa nachádza viac než 36 tisíc obcí. Ak sa však bližšie pozrieme na historický vývoj, tento počet bol za posledných približne 200 rokov zmenený v relatívnom vyjadrení iba mierne. Napríklad v období Francúzskej revolúcie a tesne po nej sa na francúzskom území nachádzalo zhruba 44 tisíc obcí a tento počet bol do konca 18. storočia znížený približne o 6 tisíc obcí. Pri bližšom pohľade na štruktúru fran-

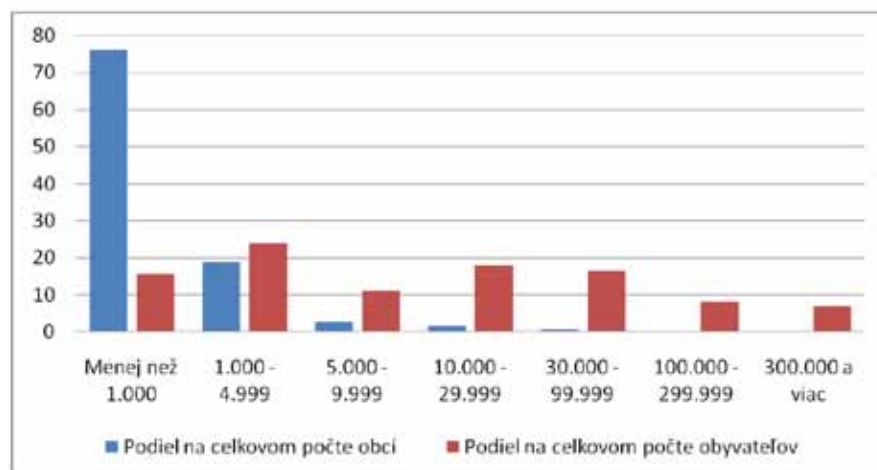
cijskej republiky (ktorá predstavuje takmer tretina celkovej populácie) žije tiež v obciach s populáciou v rozmedzí 10.000 – 99.999 obyvateľov.

Z hľadiska územnej fragmentácie sú vo Francúzsku extrémne fragementované najmä územia na severe a severo-východe krajiny (obrázok 2).

Obce, obecné orgány, ich kompetencie a financovanie

Najvyšším rozhodovacím orgánom obce je obecná rada. Exekutívna moc je zverená predovšetkým starostovi a jeho zástupcom. Platí, že obecná rada schvaľuje dokumenty týkajúce sa komunálnej politiky a jej smerovania (vrátane rozpočtu a nakladania s majetkom obce), ako aj dokumenty vnútroorganizačného charakteru [10]. V troch mestách – Lyon, Marseille a Paríž – boli zavedené tiež takzvané obvody, ktoré disponujú vlastnými radami. Obecné rady sú povinné zísť sa aspoň raz za štyri mesiace. V prípade, že fungovanie obecnej rady poškodzujú záujmy obce, prefekt má právo pozastaviť jej činnosť na jeden mesiac. Ak takýto stav pretrváva, minister vnút-

Graf 1: Veľkostná štruktúra francúzskych obcí a štruktúra francúzskych obcí z hľadiska distribúcie populácie [8]

cijských obcí je možné bez pochybností povedať, že svojou početnosťou jednoznačne dominujú veľmi malé obce (obce s počtom obyvateľov nedosahujúcim ani hranicu tisíc osôb) a malé obce (obce, ktorých populácia sa pohybuje v rozmedzí 1.000 – 4.999 obyvateľov) (graf 1).

Pokiaľ ide o obyvateľstvo, najväčší podiel celkovej populácie obýva malé obce (1.000 – 4.999 obyvateľov), no pomerne veľký podiel celkovej populácie (až

60 %) má rovnaké právo, no pozastaviť jej činnosť môže až na tri mesiace. V prípade, že ani tento inštitút neprinesie zlepšenie vláda môže rozhodnúť o úplnom rozpustení takejto obecnej rady.

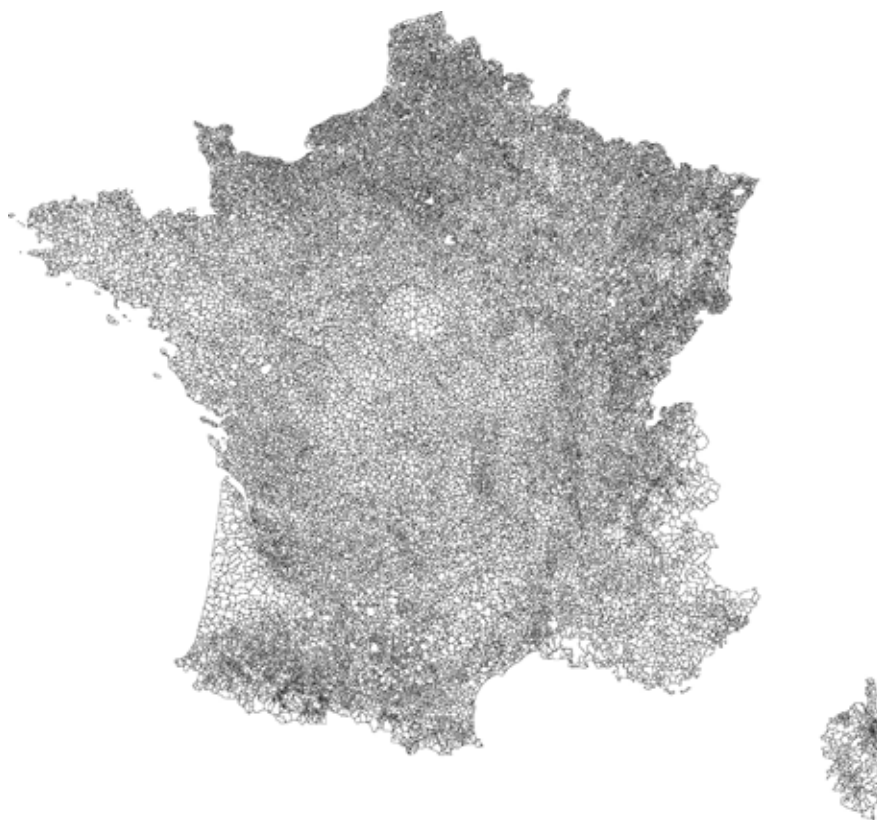
Dominujúcim orgánom je však predseda starosta. V niektorých prípadoch je jeho dominancia dokonca taká silná, že sa dá hovoriť o podriadenosti rady voči starostovi. Samozrejme, často to vyplýva tiež z toho, ako sú prerozdeľované mandáty v rámci volieb a ako si víťazná

strana či zoskupenie strán môže vytvoriť pohodlnú väčšinu v obecnej rade [11]. Starosta je v obci nielen najvyšším predstaviteľom samosprávy, ale tiež štátnej správy. V rámci svojich právomocí môže starosta vydávať jednostranné administratívne akty – nariadenia starostu.

Vo väčších obciach sa povinne vytvárajú viaceré obecné komisie (napríklad finančná komisia, školská komisia a podobne). Každý takejto komisii predsedá starosta obce. V malých obciach sa takéto komisie vytvárajú fakultatívne.

Pre francúzsku komunálnu politiku je typické to, že sa v rámci volieb do obecných a mestských rád (*le conseil communal/le conseil municipal*) využívajú dva volebné systémy, ktorých použitie závisí od populačnej veľkosti obcí [12]. V obciach, ktorých populácia nedosahuje 3.500 obyvateľov, sa využíva dvojkoľový volebný systém s uzavretým druhým kolom. V prvom kole sú zvolení tí kandidáti, ktorých volebný zisk dosiahol absolútnu väčšinu platne odovzdaných hlasov a zároveň aspoň 25 % všetkých oprávnených voličov danej obce. V druhom kole na zvolenie postačuje kandidátom dosiahnutie relatívnej väčšiny (počty radných sa v prípade takýchto obcí pohybujú od 9 do 23 radných). Fúzy volebný systém (*fusion*) patrí medzi zmiešané volebné systémy a v kontexte francúzskych komunálnych volieb sa využíva v prípade obcí, ktorých populácia dosahuje aspoň hranicu 3.500 obyvateľov. Podľa platných pravidiel je víťaznej kandidátnej listiny z prvého kola (ak táto získala absolútnu väčšinu platných hlasov) pridelených 50 % všetkých mandátov (keďže počty členov obecných rád sú vo francúzskych podmienkach určene nepárnym počtom – od 27 do 163 radných, víťazná kandidátka listina získava po prvom kole vlastne 50 % + 1 mandátov) a ostatné mandáty sú rozdelené pomerne medzi všetky kandidujúce subjekty (vrátane kandidátnej listiny víťazného subjektu), ktorých volebný zisk dosiahol aspoň 5 %. Ak žiadna kandidátka listina nezíska v prvom kole absolútnu väčšinu platných hlasov, koná sa druhé kolo, do ktorého postupujú všetky tie subjekty, ktorých kandidátne listiny získali v prvom kole aspoň 10 %. Aj v tomto prípade platí, že víťazná kandidátka listina získava pri prerozdelení mandátov polovicu z nich automaticky a ostatné mandáty sa rozdeľujú pomerne

Obrázok 2: Mapa hraníc obcí vo Francúzsku [9]

medzi všetky kandidátne listiny, ktoré získali v druhom kole aspoň 5 % hlasov [13]. V praxi tento systém vedie k tomu, že víťazný politický subjekt má v obecnej rade z hľadiska presadzovania svojich záujmov obvyčajne stabilné postavenie a namiesto koalíčných súperení sa môžu venovať spravovaniu príslušnej obce alebo mesta. Inštitút panašovania sa pri tom využíva iba pri voľbách do obecných rád v obciach, ktorých populácia je nižšia než 3.500 obyvateľov. Výnimočným prvkom pri prerozdelení mandátov je tiež zohľadňovanie veku. Vo Francúzsku je totiž v prípade rovnosti hlasov uprednostnený starší kandidát, respektíve kandidátka listina s vyšším vekovým priemerom [14] (aj preto sa možno stretnúť s tým, že až dve tretiny zvolených starostov sú vo veku 40 – 59 rokov [15]). Aj keď v mestách, ktorých populácia presahuje 300 tisíc obyvateľov sa volí 69 radných, tri mestá majú osobitne určené počty radných. V Lyone sa takto volí 73 radných, v Marseille 101 radných a v Paríži 163 radných. Postupuje sa pri tom takým istým spôsobom,

ako pri voľbe radných v obciach s populáciou dosahujúcou aspoň 3.500 obyvateľov.

Pokiaľ ide o financovanie, obce získavajú zdroje jednak prostredníctvom daní a poplatkov, nakladania s vlastným majetkom a jednak prostredníctvom systému štátnych dotácií. Okrem všeobecných dotácií existujú vo francúzskom systéme tiež dotácie, ktoré sú určené výhradne malým obciam. Navyše, právo na dotácie majú aj zoskupenia obcí, takzvané spoločenstvá, ktoré môžu mať rôznorodý charakter.

Medziobecná spolupráca

Pred rokom 1999 bolo možné identifikovať v rámci francúzskeho systému celý rad foriem medziobecnej spolupráce. Efektívnosť niektorých z nich bola diskutabilná a preto bol celý systém v spomínanom roku zjednodušený. V zásade tak v súčasnosti možno rozlišovať medzi nasledovnými tromi formami:

- obecné spoločenstvá
- aglomeračné spoločenstvá
- mestské spoločenstvá.

Pri vytváraní všetkých týchto spoločenstiev platí, že sa vytvárajú ako ucelené územia, ktoré spĺňajú niektoré základné, zákonom predpísané podmienky.

Obecné spoločenstvá sa pôvodne vytvárali predovšetkým vo vidieckych oblastiach. Vďaka pomerne dynamickému rozvoju však čoskoro do nich začali vstupovať aj menšie mestá. Členovia sa v prospech týchto spoločenstiev vzdávajú časti svojich kompetencií, pričom vo väčšine prípadov ide o kompetencie týkajúce sa rozvoja územia.

Aglomeračné spoločenstvá sa vytvárajú v okolí obcí respektíve miest, ktorých populácia dosahuje aspoň 15 tisíc obyvateľov. Okruh ich kompetencií je v porovnaní s bežnými obcami väčší, pretože si obligatórne vyberajú tri z nasledovných kompetencií: odpadové hospodárstvo, zásobovanie pitnou vodou, starostlivosť o životné prostredie, správa ciest, starostlivosť o kultúrne a športové zariadenia).

Mestské spoločenstvá sú vytvorené v oblastiach, kde sa nachádzajú veľké metropoly a celkovo zahŕňajú populácie presahujúce pol milióna obyvateľov. Aj ich okruh kompetencií je väčší, než je tomu u bežných obcí.

Okrem týchto troch foriem dochádza tiež k vytváraniu akýchsi zmiešaných združení. Podstata takýchto združení spočíva v tom, že zahŕňajú minimálne jedno spoločenstvo, no ich členmi môžu byť tiež departmenty, regióny alebo iné inštitúcie verejného charakteru. Cieľom je výhodnosť združenia pre všetky zúčastnené strany a najčastejšie sa takéto združenia vytvárajú v oblasti nakladania s odpadom, distribúcie pitnej vody či cestovného ruchu [16]. V roku 2009 sa na území Francúzska nachádzalo viac než 3 tisíc takýchto združení. Posledným, no tiež často využívaným spôsobom spolupráce sú jedno- či viac-účelové združenia medzi obcami – teda akési dohody o spolupráci vo vymedzenej oblasti, respektíve vymedzených oblastiach [17].

Spomenuté formy medziobecnej spolupráce sú mimoriadne populárne, pretože pomáhajú znižovať nevýhody extrémne fragmentovanej obecnej štruktúry. Niektorí autori v tejto súvislosti dokonca spomínajú proces vytvárania akejsi subregionálnej správy [18].

Nesporne zaujímavé sú tiež štatistické údaje. K 1. januáru 2009 bolo viac

než 93 % všetkých obcí začlenených do niektorého z kooperatívnych spoločenstiev. Z hľadiska populácie, viac než 87 % celkovej populácie žije v obciach a mestách, ktoré sú začlenené do spomínaných spoločenstiev. V roku 2009 tak existovalo na území Francúzska 2.406 obecných spoločenstiev, 179 aglomeračných spoločenstiev a 16 mestských spoločenstiev [19].

Použité zdroje:

- [1] KLIMOVSKÝ, D. (2009): O možných riešeniach fragmentovanej lokálnej sídelnej štruktúry: Inšpirácia pre Slovensko. *Acta Politologica*, roč. 1, č. 2, s. 182 – 213.
- [2] Departments and regions of France. [15.5.2011]. On-line at: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/81/France_departements_regions_narrow.jpg
- [3] BOURJOL, M. (1975) In: NOVÁK, O. (2007): Francie. In: Jüptner, P. – Polinec, M. – Švec, K. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, P., s. 11 – 33.
- [4] NOVÁK, O. (2007): Francie. In: Jüptner, P. – Polinec, M. – Švec, K. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, P., s. 11 – 33.
- [5] PECKA, A. (2002): Decentralizace a proměny politické kultury ve Francii v 80. letech 20. století: problematika fungování veřejné správy na místní úrovni. In: Fiala, V. – Říchová, B. (eds.): *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Praha/Olomouc: Moneta.
- [6] EDWARDS, A. – HUPE, P. (2000): France: A Strong State, Towards a Stronger Local Democracy? In: Daemen, H. – Schaap, L. (eds.): *Citizen and city. Developments in fifteen local democracies in Europe*. Delft: Eburon, s.129 – 144.
- [7] NORTON, A. (1994): *International Handbook of Local and Regional Government*. Aldershot: Edward Elgar.
- [8] Communes of France. [15.5.2011]. On-line at: <http://www.dgcl.interieur.gouv.fr/>.
- [9] Communes of France. [15.5.2011]. On-line at: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Communes_of_France.png.
- [10] La commune - Composition du conseil municipal. [15.5.2011]. On-line at: http://www.dgcl.interieur.gouv.fr/sections/les_collectivites_te/vie_democratique_loc/la_commune/composition/

[11] HOFFMANN-MARTINOT, V. (2006): Reform and Modernization of Urban Government in France. In: Hoffmann-Martinot, V. – Wollmann, H. (eds.): *State and Local Government Reforms in France and Germany: Divergence and Convergence*. Wiesbaden: VS Verlag.

[12] ROSE, R. ET AL. (2000). *International Encyclopedia of Elections*. London: Macmillan.

[13] BLAIS, A.; MASSICOTTE, L. (1999). Mixed electoral systems: a conceptual and empirical survey. *Electoral Studies*, roč. 18, č. 3, s. 341-366.

[14] KLIMOVSKÝ, D. (2009): Klasifikácia spôsobov kreovania základných orgánov obecnej samosprávy v európskej perspektíve. *Acta Politologica*, roč. 1, č. 3, s. 241 – 267.

[15] Les élus locaux. [15.5.2011]. On-line at: http://www.dgcl.interieur.gouv.fr/sections/les_collectivites_te/vie_democratique_loc/elus_locaux/statistiques/effectifs_des_elus_l/download-File/file/CLENCH2007_Elus2004.pdf?nocache=1205395291.32.

[16] NOVÁK, O. (2007): Francie. In: Jüptner, P. – Polinec, M. – Švec, K. a kol.: *Evropská lokální politika*. Praha: IPS FSV UK & Jüptner, P., s. 11 – 33.

[17] HERTZOG, R. (2010): Intermunicipal Cooperation: A Viable Alternative to Territorial Amalgamation? In: Swianiewicz, P. (ed.): *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute/Local Government Initiative, s. 285 – 307.

[18] WOLLMANN, H. – BOUCKAERT, G. (2006): State Organization in France and Germany: Between Territoriality and Functionality. In: Hoffmann-Martinot, V. – Wollmann, H. (eds.): *State and Local Government Reforms in France and Germany: Divergence and Convergence*. Wiesbaden: VS Verlag.

[19] HERTZOG, R. (2010): Intermunicipal Cooperation: A Viable Alternative to Territorial Amalgamation? In: Swianiewicz, P. (ed.): *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Budapest: Open Society Institute/Local Government Initiative, s. 285 – 307.

PhDr. Daniel Klimovský, PhD.
Katedra regionálnych vied
a manažmentu
Ekonomickej fakulty
Technickej univerzity
v Košiciach